

CZYNNIKI RYZYKA I WYSTĘPOWANIE NADWAGI I OTYŁOŚCI U DZIECI I MŁODZIEŻY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ W WIEKU SZKOLNYM W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM

Wstęp

Nadwaga i otyłość stały się jednym z rosnących globalnych zagrożeń. Problem ten dotyczy zarówno krajów rozwiniętych jak i rozwijających się. Niepokojącym zjawiskiem jest rosnąca liczba przypadków występowania nadwagi i otyłości w populacji rozwojowej. Nadmierna masa ciała nie tylko wpływa na obniżenie jakości życia ale stanowi istotny czynnik generujący występowanie wielu innych jednostek chorobowych. Udowodniono, że nadmierna masa ciała w okresie dziecięcym przekłada się na zwiększone ryzyko otyłości, wielu chorób niezakaźnych, niepełnosprawności oraz przedwczesnej śmierci w okresie dorosłości. Potwierdzono również, że ryzyko to uzależnione jest częściowo od wieku jej wystąpienia oraz czasu utrzymywania się. Dlatego tak niezwykle ważna jest wczesna diagnoza oraz prawidłowe postępowanie lecznicze, szczególnie u osób z niepełnosprawnością intelektualną, w przypadku których stwierdza się znacznie większe ryzyko zdrowotne w stosunku do występującego w populacji ogólnej. Zarówno w Polsce jak i na arenie międzynarodowej zauważalny jest niedostatek danych dotyczących rozpowszechnienia oraz czynników ryzyka nadwagi i otyłości u dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną. Dlatego istotna jest identyfikacja skali problemu, jak też jego determinant, może ona bowiem stanowić podstawę programów profilaktycznych ukierunkowanych na czynniki modyfikowalne, co w konsekwencji powinno przełożyć się na zmniejszenie częstości oraz pozwoli uniknąć wielu niekorzystnych następstw tego problemu zdrowotnego w analizowanej populacji.

Cel pracy

Celem niniejszej pracy było uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

1. Czy występowanie nadwagi i otyłości w grupie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną wykazuje znamienne statystyczne różnice

w stosunku do częstości występowania nadwagi i otyłości w grupie dzieci bez orzeczenia o niepełnosprawności intelektualnej?

2. Które z wybranych czynników biologicznych, socjoekonomicznych oraz związanych ze stylem życia zwiększają ryzyko występowania nadwagi i/lub otyłości w grupie badanej?

Material i metody

Grupę badaną stanowiło 588 uczniów z niepełnosprawnością intelektualną, w przedziale wiekowym od 7 do 18 lat, uczęszczających do różnego stopnia placówek kształcenia specjalnego, znajdujących się na terenie województwa podkarpackiego. Grupę porównawczą dobraną pod względem wieku i płci stanowiło 588 uczniów wybranych losowo szkół podstawowych i ponadpodstawowych województwa podkarpackiego, nieposiadających stwierdzonych deficytów w sferze intelektualnej.

Dokonano trzykrotnego pomiaru podstawowych parametrów antropometrycznych: masy ciała, wysokości ciała oraz obwodu talii. W celu oceny aktywności fizycznej dzieci posłużono się kwestionariuszem *Physical Activity Questionnaire for Older Children (PAQ-C)*, zaś w przypadku młodzieży zastosowano *Physical Activity Questionnaire for Adolescents (PAQ-A)*. Oceny typowego sposobu żywienia dokonano na podstawie metody 24-godzinnego wywiadu o spożyciu. Wykorzystano również skonstruowany w oparciu o literaturę przedmiotu autorski kwestionariusz ankiety.

Analiza statystyczna wyników badań została dokonana za pomocą pakietu statystycznego Statistica 10.1 PL, przy przyjęciu najczęściej stosowanych reguł dla wartości prawdopodobieństwa testowego (p).

Wyniki

Nadmierna masa ciała charakteryzowała 31,6% osób z grupy badanej oraz 20,7% badanych z grupy porównawczej. Ponadto stwierdzono, że szansa wystąpienia nadwagi i otyłości u dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną jest niemal dwukrotnie wyższa ($OR=1,77$) w porównaniu do ich zdrowych rówieśników.

Na częstość występowania nadwagi i otyłości w grupie z niepełnosprawnością intelektualną istotnie wpływały czynniki takie jak: wiek, sposób karmienia noworodka/niemowlęcia, długość karmienia naturalnego, wiek matki w chwili porodu oraz nieprawidłowa masa ciała rodziców.

Istotny statystycznie związek zaobserwowano również pomiędzy występowaniem nadmiernej masy ciała u osób z grupy badanej a niskim statusem ekonomicznym rodziny, jej liczebnością oraz wykształcenia rodziców.

Stwierdzono również, że poziom aktywności fizycznej, częstość spożywania owoców i warzyw jak również podaż soli w diecie wpływały w znamieny statystycznie sposób na wartość wskaźnika BMI w grupie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną.

Wnioski:

1. Nadwaga i otyłość znamienne częściej występuje u dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną, niż u ich zdrowych rówieśników, przy czym dzieci z umiarkowanym, a zwłaszcza znacznym stopniem niepełnosprawności obciążone są wyższym ryzykiem wystąpienia nadmiernej masy ciała.
2. Starszy wiek, sztuczne karmienie noworodka/niemowlęcia, krótki okres karmienia naturalnego, starszy wiek matki w chwili porodu a także nadmierna masa ciała rodziców stanowią biologiczne czynniki ryzyka występowania nadwagi i otyłości w badanej grupie z niepełnosprawnością intelektualną.
3. Niski status ekonomiczny rodziny, jej duża liczebność oraz niższy poziom wykształcenia rodziców (wykształcenie na poziomie średnim oraz zawodowym) istotnie zwiększają ryzyko nadwagi i otyłości u dzieci szkolnych z niepełnosprawnością intelektualną.
4. Czynniki związane ze stylem życia, które w sposób znamieny predysponują do występowania nadwagi i otyłości w populacji dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną są niska aktywność fizyczna, rzadkie spożywanie owoców i warzyw oraz nadmierna podaż soli w diecie.